

รสรูปทเรียนการพัฒนาความรู้
หลักสูตร Digital Literacy
หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (OCSC)

ชื่อ-สกุล นายธนัญชัย คำคำ ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
สังกัด กลุ่มวิจัยและพัฒนาการบรรเทาภาวะโลกร้อนทางการเกษตร กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน
วันที่อบรม 16 สิงหาคม 2569

1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และกระบวนการทำงานของภาครัฐทั่วโลก สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) ในฐานะหน่วยงานกลางด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลของภาครัฐ จึงได้กำหนด "กรอบการพัฒนาทักษะดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ" (Digital Literacy Framework for Thai Civil Servants) เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็น "รัฐบาลดิจิทัล" (Digital Government) ตามนโยบาย Thailand 4.0

1.1 นิยามของ Digital Literacy ในบริบทภาครัฐ

Digital Literacy ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่ "การพิมพ์งานได้" หรือ "การเปิดคอมพิวเตอร์เป็น" เท่านั้น แต่หมายถึง ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ เทคโนโลยีดิจิทัล และสื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ คำนึงถึงความปลอดภัย และมีจริยธรรม เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงาน การให้บริการประชาชน และการตัดสินใจเชิงนโยบายบนฐานข้อมูล

1.2 การเปลี่ยนผ่านทัศนคติ (Digital Mindset Shift)

From Paper-based to Digital-first: เปลี่ยนจากการใช้เทคโนโลยีเพียงแค่ "สแกนเอกสาร" ไปสู่การออกแบบกระบวนการทำงานดิจิทัลตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ (End-to-End Digital Process)

From Experience-based to Data-driven: ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานจากการตัดสินใจด้วยความคุ้นเคยหรือประสบการณ์ส่วนตัว มาเป็นการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูลดิจิทัลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน (Real-time Data)

From Silo to Collaborative Network: ก้าวข้ามการทำงานแบบแยกส่วนไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลและการทำงานร่วมกันผ่านระบบคลาวด์ และแพลตฟอร์มกลางของภาครัฐ

2. องค์ความรู้ และทักษะหลัก 9 ด้าน (9 Core Digital Competencies)

สำนักงาน ก.พ. ได้จัดกลุ่มทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลออกเป็น 9 ทักษะสำคัญ ซึ่งแบ่งตามลักษณะงานและการนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

2.1. การใช้งานคอมพิวเตอร์ (Computer Usage)

ความเข้าใจโครงสร้างฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ระบบปฏิบัติการ (Operating System) การจัดการไฟล์และระบบจัดเก็บข้อมูลในเครื่องอย่างเป็นหมวดหมู่ การแก้ปัญหาทางเทคนิคพื้นฐาน และการเชื่อมต่ออุปกรณ์ต่อพ่วง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการปฏิบัติงานประจำวันอย่างไม่มีอุปสรรค ลดระยะเวลาในการพึ่งพาเจ้าหน้าที่ไอทีในปัญหาพื้นฐาน

2.2. การใช้อินเทอร์เน็ต (Internet Usage)

การใช้ เว็บเบราว์เซอร์ (Web Browsers), เทคนิคการสืบค้นข้อมูลขั้นสูง (Advanced Search / Search Operators), การประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลดิจิทัล และการใช้บริการเว็บแอปพลิเคชันต่างๆ ซึ่งช่วยให้ข้าราชการสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และกฎระเบียบใหม่ๆ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

2.3. การใช้โปรแกรมประมวลคำ (Word Processing)

การใช้งานโปรแกรมสร้างเอกสาร (เช่น MS Word, Google Docs) การจัดรูปแบบหนังสือราชการตามระเบียบสารบรรณดิจิทัล การสร้างสารบัญอัตโนมัติ การใช้ จดหมายเวียน (Mail Merge) และการส่งออกไฟล์ในรูปแบบมาตรฐาน (เช่น PDF/A) เพื่อเพิ่มความประณีต รวดเร็ว และเป็นมาตรฐานในการจัดทำหนังสือราชการและรายงาน

2.4. การใช้โปรแกรมตารางคำนวณ (Spreadsheets)

การจัดการข้อมูลในรูปแบบตาราง (เช่น MS Excel, Google Sheets) การใช้สูตรและฟังก์ชันคำนวณ (VLOOKUP, INDEX/MATCH, IF) การสรุปผลข้อมูลด้วย Pivot Table และการสร้างกราฟแสดงผลข้อมูล (Data Visualization) ซึ่งช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตัวเลข งบประมาณ และสถิติต่างๆ อย่างแม่นยำ

2.5. การใช้โปรแกรมการนำเสนอ (Presentations)

การออกแบบสื่อนำเสนอ (เช่น MS PowerPoint, Canva) การสื่อสารด้วยภาพ (Visual Communication) การสรุปประเด็นซับซ้อนให้เข้าใจง่าย และเทคนิคการนำเสนอต่อผู้บริหารและสาธารณชนที่ทำให้การสื่อสารนโยบาย ผลงานวิจัย และแผนงานมีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพ

2.6. การใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล (Digital Content Creation)

การตกแต่งภาพ การตัดต่อวิดีโอพื้นฐาน การสร้าง อินโฟกราฟิก (Infographics) และการผลิตสื่อมัลติมีเดียเพื่อการประชาสัมพันธ์ภารกิจองค์กรผ่านช่องทางออนไลน์ สามารถช่วยเปลี่ยนข้อมูลทางวิชาการที่ยากให้กลายเป็นสื่อที่ประชาชนเข้าใจได้ง่าย

2.7. การทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ (Online Collaboration)

การใช้เครื่องมือทำงานบน คลาวด์ (Cloud Storage เช่น Google Drive, OneDrive) โปรแกรมประชุมออนไลน์ (Zoom, MS Teams) และเครื่องมือบริหารจัดการโครงการ (Task Management Tools) เพื่อสนับสนุนการทำงานระยะไกล (Remote Work) และการประสานงานข้ามหน่วยงานอย่างไร้รอยต่อ

2.8. ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity Literacy)

การตระหนักรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ เช่น Phishing Mail, Malware, Ransomware การตั้งรหัสผ่านที่ปลอดภัย (Strong Password) การใช้อุปกรณ์ยืนยันตัวตนสองปัจจัย (2FA) และการป้องกันข้อมูลรั่วไหล ในการปกป้องโครงสร้างพื้นฐานและฐานข้อมูลสำคัญของรัฐไม่ให้ถูกโจมตีหรือทำลาย

2.9. กฎหมาย จริยธรรม และสิทธิดิจิทัล (Digital Laws & Ethics)

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA), พ.ร.บ. การบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล, ลิขสิทธิ์ดิจิทัล และมารยาทในสังคมดิจิทัล (Netiquette) ซึ่งมีส่วนช่วยในการป้องกันการละเมิดกฎหมาย ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส และคุ้มครองสิทธิของประชาชน

3. การประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินของประเทศ ซึ่งมีทั้งงานด้านวิชาการ การสำรวจจำแนกดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ และการให้บริการเกษตรกรในพื้นที่ การนำกรอบ Digital Literacy มาประยุกต์ใช้สามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติหลัก ดังนี้

- 1. ด้านการบริการเกษตรกร (Smart Land Services & Agri-Map)
- 2. ด้านการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Spatial Data & Web-GIS)
- 3. ด้านงานวิจัยและการจัดการดิน (Soil Big Data & Analytics)
- 4. ด้านความโปร่งใสและคุ้มครองข้อมูล (PDPA & Governance)

แผนการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

เพื่อขับเคลื่อนกรอบ Digital Literacy ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในกรมพัฒนาที่ดินอย่างเป็นรูปธรรม ควรดำเนินการผ่าน 3 ระยะ ดังนี้

ระยะการดำเนินงาน	กิจกรรมหลัก	ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ
ระยะสั้น (1–3 เดือน) Phase 1: Assessment & Awareness	- ประเมินระดับทักษะดิจิทัล (Digital Literacy Test) ของบุคลากรทุกระดับผ่านระบบของ ก.พ. - จัดอบรมสร้างความตระหนักรู้ด้าน PDPA และ Cybersecurity สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน	รู้จุดแข็ง/จุดอ่อนของบุคลากร และลดความเสี่ยงด้านภัยคุกคามไซเบอร์
ระยะกลาง (3–6 เดือน) Phase 2: Capability Building	- จัดหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะทาง (Upskill/Reskill) เช่น การใช้ Web-GIS, การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Excel ขั้นสูง, และการผลิตสื่อ Infographic - ส่งเสริมการใช้ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Saraban) 100%	กระบวนการทำงานภายในรวดเร็วขึ้น ลดการใช้กระดาษ (Paperless Organization)
ระยะยาว (6–12 เดือน) Phase 3: Digital Transformation	- บูรณาการฐานข้อมูลดินเข้ากับระบบบริการดิจิทัลภาครัฐ - พัฒนา Dashboard แสดงผลข้อมูลทรัพยากรดินเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย	กรมพัฒนาที่ดินก้าวสู่การเป็น "องค์กรขับเคลื่อนด้วยข้อมูล" (Data-Driven Organization) เต็มรูปแบบ

4. ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

4.1 **เพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการทำงาน** ทักษะการใช้เครื่องมือประมวลผลตารางคำนวณ และการทำงานบนระบบคลาวด์ ช่วยลดเวลาในกระบวนการทำงานเอกสารลงได้อย่างมาก ทำให้ปฏิบัติงานสำเร็จได้อย่างแม่นยำและรวดเร็วยิ่งขึ้น

4.2 **พัฒนาทัศนคติและการตัดสินใจบนฐานข้อมูล (Data-Driven Mindset)** ช่วยเปลี่ยนมุมมองจากการทำงานแบบเดิม มาเป็นการสืบค้น จัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลดิจิทัลเพื่อใช้ประกอบการแก้ปัญหาและการตัดสินใจในงานราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

4.3 **รู้เท่าทันภัยคุกคามและปฏิบัติตามกฎหมายดิจิทัล** มีความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยไซเบอร์ (Cybersecurity) รู้วิธีป้องกันข้อมูลส่วนบุคคล และเข้าใจข้อกำหนด เช่น พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ และ PDPA ทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ไม่เสี่ยงต่อการละเมิดกฎหมาย

5. ประโยชน์ที่ได้รับต่อหน่วยงาน

5.1 **ยกระดับการให้บริการประชาชนสู่ระบบ Smart Land Services** ช่วยให้หน่วยงานสามารถนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการยกระดับบริการเกษตรกร เช่น การให้บริการตรวจวิเคราะห์ดินออนไลน์ และการส่งมอบสื่อความรู้ดิจิทัลที่เข้าถึงง่าย ช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการติดต่อราชการ

5.2 **เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเชิงพื้นที่และคลังข้อมูลดิน** สนับสนุนการบูรณาการข้อมูลภาคสนามผ่านระบบ Web-GIS และ Cloud Storage ทำให้การอัปเดตฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปแบบ Real-time เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างส่วนกลางและสถานีพัฒนาที่ดินได้อย่างไร้รอยต่อ

5.3 **สร้างธรรมาภิบาลข้อมูล และความมั่นคงปลอดภัยให้องค์กร** ช่วยลดความเสี่ยงจากการถูกโจมตีทางไซเบอร์ ข้อมูลรั่วไหล หรือภัยจากไวรัสเรียกค่าไถ่ (Ransomware) พร้อมทั้งเสริมสร้างมาตรฐานการจัดการข้อมูลเกษตรกรรมอย่างปลอดภัยและโปร่งใสตามหลัก Data Governance

6. บทสรุป

การพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) ตามกรอบของสำนักงาน ก.พ. ไม่ได้เป็นเพียงการเรียนรู้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ แต่เป็น "กลยุทธ์การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร" ที่จะช่วยยกระดับข้าราชการกรมพัฒนาที่ดินจากการเป็นผู้ปฏิบัติงานแบบดั้งเดิม ไปสู่การเป็น "ข้าราชการดิจิทัล" (Digital Civil Servant) ที่สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการดูแล ทรงคุณค่า และฟื้นฟูทรัพยากรดินของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบโจทย์ความต้องการของเกษตรกรในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน